

эмоционального выгорания и истощения на работе. В связи с этим необходима целенаправленная работа по гармонизации их общительности, направлениями которой могут быть снижение значимости личных целей (при повышении важности общественных) и увеличение стремления и готовности к проявлению этого важнейшего свойства личности в целом.

Вышеназванные особенности эмоциональной и регуляторной сферы учителей-логопедов проявляются и в их речи, которая является средством осуществления профессионального общения: их высказывания окрашены преимущественно положительными, стеническими эмоциями, логичны, последовательны и целостны, что, несомненно, способствует эффективности профессиональной деятельности по коррекции различных речевых нарушений.

ЛИТЕРАТУРА

1. Бейлинсон Л.С. Профессиональная речь логопеда: Учебно-методическое пособие. – М.: ТЦ Сфера, 2005. – 160 с.
2. Бодалев А.А. Личность и общение: Избранные труды. – М.: Педагогика, 1983. – 272 с.
3. Зазюн И. А. Основы педагогического мастерства: Учебное пособие / Под ред. И. А. Зазюна. – Киев: Вища школа, 1987. – 208 с.
4. Зарембо Г.В. Особенности общительности личности успешных и менее успешных и менее успешных в освоении иностранного языка учащихся: дисс. ... канд. психол. наук. – М.: РУДН, 2011. – 234 с.
5. Зимняя И.А. Психология обучения неродному языку. М.: Русский язык, 1989.
6. Крупнов А.И. Системная диагностика и коррекция общительности: Монография. - М.: РУДН, 2007. - 131 с.
7. Толмачева Г.А. Формирование готовности учителей к обучению детей с задержкой психического развития в общеобразовательной школе: монография. – Рязань: РГУ им. С.А. Есенина, 2006. – 100 с.
8. Фомина Н.А. Свойства личности и особенности речевой деятельности. - Рязань: Узорочье, 2002.
9. Шабанова Т.Л. Тревожность и способы ее регуляции в профессиональной деятельности учителя: автореф. дисс. канд. психол. наук. - Нижний Новгород, 1998. – 23 с.

УДК 81'23

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЗИЦІЇ СТУДЕНТІВ

Христина Хворост
(Луцьк, Україна)

У статті викладено результати пілотажного вивчення інформаційної позиції студентів. Результати дослідження дають змогу встановити специфіку свідомого, вибіркового та індивідуального ставлення до студентів до інформації.

Ключові слова: інформаційна позиція, вибіркове, індивідуальне, свідоме ставлення до інформації.

В статье отображены результаты пилотажного исследования информационной позиции студентов. Результаты исследования позволяют установить специфику сознательного, избирательного и индивидуального отношения к информации.

Ключевые слова: информационная позиция, сознательное, избирательное, индивидуальное отношение к информации.

The results of pilot study of informational position of students are highlighted in the article. The results of empirical research allow revealing the specifics of conscious, selected and individual attitude of students to information.

Key words: informational position, conscious, selected, individual attitude to information.

Постановка проблеми. Процес формування життєвої позиції особистості містить великий комплекс об'єктивних і суб'єктивних умов та процесів, серед яких – засвоєння особистістю досвіду, формування світогляду, різноманітних знань, вироблення переконань, соціальних і професійних навичок, розвиток міжособистісних відносин, залучення особистості до трудової та громадсько-політичної діяльності. Інформаційна позиція сучасної молоді – це власне система її ставень (індивідуальних, свідомих та вибіркових) до інформації, до різноманітних інформаційних процесів, якими пронизане життя сучасної людини.

Проаналізувавши основні теоретичні аспекти такого феномену як інформаційна позиція, варто перейти до власне емпіричного дослідження психологічних зasad ставлення сучасної молоді до інформації. Отож, дослідження складалося із трьох основних частин, блоків відповідно до трьох основних видів ставлення, виокремлених В.М. Мясищевим: вибіркові, свідомі, індивідуальні [3].

Для перевірки доцільноті визначення трьох видів інформаційно-психологічної позиції на основі ставлення студентів до інформації нами було проведено пілотажне дослідження відношень у діаді «студент-інформація». Основна мета дослідження – пілотажне емпіричне дослідження інформаційної позиції молоді у сукупності вибіркового, свідомого та індивідуального ставлення до інформації.

До основних завдань дослідження належать: з'ясувати особливості індивідуальної позиції молоді стосовно інформації; визначити сутність свідомої інформаційної позиції сучасної молоді; виявити особливості вибіркової позиції молодіжної аудиторії. Для збору емпіричної інформації було використано цілеспрямований відбір одиниць генеральної сукупності за допомогою доступної вибірки, до якої увійшли 50 студентів національного університету «Острозька академія», факультету політико-інформаційного менеджменту. Варто зазначити, що завдяки наданим даним вдалося зробити вікове та статеве розмежування респондентів: за віком: 17-20 р. – 66% (33), 21-24 р. – 28% (14), 25-28 р. – 6% (3); за статю: 18% (9) – чоловіки, 82% (41) – жінки.

У дослідженні використано такі методи: методика визначення стилю інформаційного засвоєння (для визначення вибіркової позиції молоді) [4], методика визначення широти-вузькості діапазону еквівалентності (для виявлення індивідуальної позиції) [2; 5] та анкетування (для з'ясування особливостей свідомої позиції сучасної молоді).

Аналіз результатів емпіричного дослідження. З метою визначення індивідуальної позиції молоді було проведено дослідження з використанням методики визначення широти-вузькості діапазону еквівалентності. Цей когнітивний стиль характеризує індивідуальні відмінності в особливості орієнтації на риси подібності чи риси відмінності об'єктів. Зокрема, в експериментах на вільну класифікацію об'єктів було виявлено, що деякі респонденти поділяють об'єкти на велику кількість груп, які мають невеликий об'єм (вузький діапазон еквівалентності), а інші респонденти виділяють кілька груп, які мають великий об'єм (широкий діапазон еквівалентності). На думку Р. Гарднера, вузький діапазон еквівалентності передбачає більш деталізовану категорію вражень, що дає змогу говорити про те, що респонденти використовують більш точні стандарти в оцінці різних об'єктів [6]. У зв'язку з цим Р. Гарднер запропонував трактувати характерний для цих опитаних діапазон еквівалентності як прямий прояв поняттєвої диференціації: чим більше груп об'єктів виділяється в умовах їх категоризації, тим вища поняттєва диференціація. Таким чином, суть цього когнітивного стилю полягає в тому, мало чи багато категорій представлено в індивідуальному поняттєвому досвіді особистості.

У працях деяких вітчизняних дослідників цей когнітивний параметр інтерпретується як аналітичність (схильність орієнтуватися у виявленні відмінностей серед низки об'єктів) та синтетичність (схильність орієнтуватися у виявленні подібності серед об'єктів) [2; 5].

Основними показниками широти-вузькості діапазону еквівалентності є: кількість виділених груп; кількість об'єктів у найбільшій за об'ємом групі; кількість груп, що складаються з одного об'єкта.

Вважається, що чим більше виокремлених груп, тим вужчий діапазон еквівалентності і, відповідно, вища поняттєва диференціація. Індивідуальні особливості в кількості виділених груп не залежать від матеріалу сортування, тобто сортуванню можуть підлягати як фотографії об'єктів, геометричні фігури, так і слова.

У праці Р. Гарднера зазначається, що відмінності в особливостях категоризації, що проявляються в двох полюсах (вузький або широкий діапазон еквівалентності), полягають не стільки в здатності бачити ці відмінності, скільки у відчуутті цих відмінностей [6]. Характерно, що представники різних полюсів звертають увагу на відмінності різного типу.

Респондентам було запропоновано посортувати найбільш природнім, логічним та зручним на їхню думку способом зазначені слова, що стосувалися різних часових проміжків (секунда, ранок, хвилина, година, рік, століття, місяць, тиждень, вечір, теперішнє, минуле, півгодини, вічність, сезон, декада, день, тисячоліття тощо). Результати було проаналізовано згідно з кількістю виокремлених груп, об'ємом найбільшої групи. Було виявлено, що 80% (40) досліджуваним притаманний вузький діапазон еквівалентності та, відповідно,

20% (10) респондентів характерний широкий діапазон. Це свідчить про те, що сучасна молодь, принаймні переважна її більшість, використовують більш точні стандарти в оцінці різних об'єктів. Такий діапазон еквівалентності можна трактувати як прямий прояв поняттєвої диференціації: чим більше груп об'єктів виділяється в умовах їх категоризації, тим вища поняттєва диференціація. Результати дослідження показали, що в індивідуальному поняттєвому досвіді молоді є велика кількість понять. Більшість опитаних за цією методикою є аналітиками, тобто спираються в основному на явні фізичні ознаки об'єктів.

З метою визначення особливостей свідомої позиції сучасної молоді було проведено анкетування для виявлення ставлення молоді до інформації. Свідома позиція – це вищий ступінь розвитку особистості, що визначається рівнем свідомого ставлення до суспільства та інформації як важливого елемента сучасного світу. Цей тип ставлення являє собою конкретні зацікавлення в тій чи іншій інформації. Анкета складалася із 7 питань, на які респондентам пропонувалося дати відверту та анонімну відповідь.

На перше питання анкети, що стосувалося того, чи завжди молоді цікава нова інформація, більша частина опитаних 56% (28) відповіла, що зазвичай це твердження є правдивим для них. 30% (15) респондентів відповіли, що нова інформація завжди цікава для них. “Інколи” та “рідко” це твердження, відповідно, спрацьовує для 8% (4) та 6% (3) опитаних. Цілком зрозуміло, чому для більшості нова інформація є цікавою завжди або зазвичай, адже молодь – це найбільш прогресивна частина сучасного суспільства, яка має низку амбіцій, завжди прагне дізнатися щось нове. Зважаючи на те, що на сучасному етапі розвитку суспільства є безліч джерел, з яких молоді люди мають можливість різного роду інформацію, вони активно користуються цими можливостями.

На наступне питання, що звучало наступним чином “Вся інформація (в університеті, в сім'ї, в інтернеті) дуже важлива для мене” більшість респондентів, зокрема 39% (19), відповіла “інколи”. Дещо менше, а саме 34% (17), відповіли, що вся інформація важлива для них зазвичай. “Завжди” та “рідко” цікавляться всією інформацією, відповідно, 16% (8) та 12% (6) опитаних. Відповіді на поставлене питання є цілком зрозумілими та доволі передбачуваними, оскільки насправді не вся інформація є цікавою, а головне потрібно для сучасної молодої людини. Інформаційні потоки на сьогодні є надзвичайно великими та потужними, тому дуже важливо для сучасної людини робити свідомий вибір тієї інформації, яка їм є корисною, оскільки весь масив інформації (вдома, в університеті) важко і практично неможливо опрацювати.

На третє питання, що стосувалося того, чи сердяться молоді люди з приводу інформації, що суперечить їхнім поглядам чи думці, переважна більшість респондентів, зокрема 48% (24), відповіли “інколи”. 30% (15) опитаних зазначили, що такого роду інформації інколи викликає у них негативні емоції. 10% (5) молоді зізналися, що зазвичай така інформація їх насправді дратує. По 6% (3) опитаних відповіли на це питання “ніколи” та “завжди”. Саме такий розподіл відповідей на це питання свідчить про, те що молодь ставиться доволі терпимо до інформації, що суперечить їхнім поглядам. Цю характеристику вважаємо негативною, оскільки особистість має бути всебічно розвиненою, а для цього варто бути ознайомленими з різного роду інформацією та поважати думку інших людей.

На наступне питання, що звучало так “Я використовую інформацію для свого навчання”, 58% (29) тих, хто взяли участь в дослідженні, відповіли на це питання: “зазвичай”. Така відповідь є переважаючою за свою кількістю з цілком зрозумілих причин, адже більшість опитаних є студентами, а тому збір та опрацювання інформації потрібне для ефективного навчання у ВНЗ. 18% (9) зазначили, що інформацію для власного навчання вони використовують завжди. Інколи інформацію використовують в таких цілях 16% (8) респондентів. 6% (3) та 2% (1) опитаних, відповідно, відповіли на це питання “рідко” та “ніколи”.

На п’яте питання анкети, що стосувалося того, чи використовують інформацію опитані для власного розвитку в спорті 54 % (27) відповіли “рідко”. 18 % (9) респондентів зазначили, що інформацію для таких цілей інколи використовують. Трішки менше, 14% (7) молодих людей ніколи не використовують інформації для розвитку в спорті. 12% (6) та 6% (3) респондентів відповіли на це питання “зазвичай” та “завжди”. Такий відсотковий розподіл відповідей на це питання пов’язаний з тим, що більша частина опитаних, 82% (42), – дівчата, саме тому в спорті та інформації про нього вони не є надто зацікавленими, а якщо їй цікавляться, то лише поверхнево.

На наступне питання, яке звучало наступним чином “Я використовую інформацію для власного розвитку в повсякденному житті”, більшість респондентів, зокрема 58% (29), відповіли “зазвичай”. Завжди інформацію використовують для власного всебічного розвитку 22% (11) опитаних. А також лише лише 2% (1) відповіла на це питання “рідко”. Такі результати свідчать про те, що сучасна молодь прагне збирати та використовувати інформацію не лише в навчальних цілях, але й для задоволення своїх потреб та розвитку своїх здібностей.

На сьоме питання запропонованої респондентам анкети (“Я надаю перевагу таким джерелам інформації, які я використовую щодня”) більшість із них, а саме 82 % (41), зазначили, що таким джерелом інформації для них є Інтернет. На другому місці серед популярних серед молоді ЗМІ виявилися книги, ними щодня користуються 32% (16) студентів. 24% (12) опитаних відповіли, що найчастіше вони користуються навчальними посібниками з метою отримання потрібної інформації. Газети щодня використовують 20 % (10) респондентів. Найменшою популярністю, згідно із проведеним анкетуванням, користуються серед молоді журнали, а саме 14% (7) респондентів. Такий розподіл відповідей на питання є цілком передбачуваним, оскільки Інтернет набуває дедалі більшої популярності, особливо серед молоді. Саме в Інтернеті можна знайти потрібну інформацію швидко та ефективно. Позитивним також є той факт, що результати дослідження показали, що книги також користуються популярністю серед сучасної молоді. Інші ЗМІ (журнали, газети) не можуть використовуватися надто часто, оскільки вони належать до тих джерел інформації, які виходять не щодня, а раз на тиждень чи на місяць.

Отож, результати анкетування свідчать про те, що більшій частині опитаних, а саме 56 % (28), завжди цікава нова інформація. Це говорить про те, що молодь як активна частина соціуму прагне завжди дізнаватися щось нове та розвивати свої уявлення. Щодо того чи вся інформація, яку отримує молодь, важлива та потрібна більшість респондентів відповіли “інколи”. Варто зазначити, що переважна більшість молодих людей використовують інформацію

для навчання, а також для власного розвитку в повсякденному житті, менша частина студентів використовують інформацію для розвитку в спорті. Найчастіше молодь у своєму повсякденному житті користується Інтернетом для отримання різноманітної інформації. Це пояснюється активним розвитком мережі Інтернет в сучасному суспільстві.

Для визначення особливостей вибіркової позиції було використано методику визначення стилю інформаційного засвоєння. Ця методика спрямована на виявлення ведучих способів або типів, яким надають перевагу, моделей щодо збирання різноманітної інформації (професійної, пізнавальної, повсякденної тощо). Результати методики вказують на тип, якому надається перевага: конкретно-послідовний стиль, абстрактно-мимовільний стиль, абстрактно-послідовний стиль або конкретно-мимовільний стиль.

Цей підхід базується на відомому явищі так званого “розділеного мозку”. Процес “лівостороннього мислення” характеризується логічністю, послідовністю, лінійністю. Його режими виконують завдання письма, читання, фонетики, символізації. Режими правостороннього мислення за свою природою інтуїтивні, цілісні, характеризуються образністю. Загалом, якщо правопівкульні індивіди зорієнтовані на перцепцію, то лівопівкульні – на аналіз одержаної інформації.

Та чи інша модель мислення має пряме відношення до операційно-ділових властивостей особистості. Ці властивості передбачають не тільки склонності до вибору професії, а й ту чи іншу спрямованість у процесі професійного навчання. Якщо говорити конкретно, то операційно-ділові властивості особистості проявляються у рівні підготовленості (знання, вміння, навички) і вмінні реалізувати ці здатності у реальній діяльності (зокрема, у навчанні і професійній діяльності) [1].

Відповідно до цієї типології, було проведено дослідження на визначення провідного стилю збору інформації серед молоді за допомогою методики визначення стилю інформаційного засвоєння. В результаті, було отримано наступні дані: конкретно-послідовний стиль притаманний близько 28,34% респондентів; абстрактно-мимовільний стиль засвоєння є домінуючим для 25,88% опитаних; абстрактно-послідовний стиль переважає у 27,02% молоді та, відповідно, для 26,86% респондентів є базовим конкретно-мимовільний стиль засвоєння інформації.

В осіб з конкретним послідовним типом мислення ставлення до інформації заснована на конкретних реаліях. Це мислення за принципом “тут і тепер”, коли обробка інформації іде впорядковано, послідовно, лінійно. Усі образні компоненти відображають зв’язки і відношення перш за все у формі просторово-часових структур, які і є найбільш загальною формою організації образу об’єкта. Реальність для представників цього типу – це передусім те, що можна визначити через діяльність органів фізичних відчуттів – зорових, тактильних, слухових тощо.

Мислення таких студентів опосередковане образами, і оскільки образи є послідовними дискретними структурами, то і їх мисленнєва обробка є послідовною. Вони без проблем запам’ятовують факти (особливо, якщо вони подаються в обрамленні яскравих порівнянь), спеціальну інформацію, формули та закони. Вирішення будь-яких завдань такі студенти організовують поетапно.

Представники абстрактно-мимовільного стилю вирізняються схильністю до експериментів і загалом невисокою структурованістю дій у процесах обробки інформації. Для них характерна фрагментарна сконцентрованість на об'єктах, які мають безпосереднє відношення до потреби, що виникає “тут і тепер”. Для таких людей характерні такі риси, як рухливість, веселість, енергійність, емоційний запал тощо.

Для абстрактно-послідовного стилю провідною є схильність до теоретизування. Реальність – це метафізичний світ теорій і абстрактних уявлень. Операція поняттями й інформацією є строго раціоналізованою дією. Загалом представники цього типу аналітичні, з переважанням мовної, а не образної компоненти мислення.

Для конкретно-мимовільного стилю реальність є світом почуттів і емоцій. Організація інформації відбувається переважно на рівні образів. Найкраще сприймається персоніфікована інформація, а процес мислення постає у вигляді образів вищої узагальненості.

З наведених вище даних, раціоналізована система освітнього процесу все ж має більше шансів зустрітись з тими, у кого проявляється тенденція до конкретно-послідовного типу мислення (28,34%). А вони будують своє мислення за принципом “тут і тепер”, коли обробка інформації іде впорядковано, послідовно, лінійно.

Таким чином, можна зробити **висновок**, що мова повинна йти про адаптацію не тільки суб'єкта сприйняття до інформації, а й про адаптування методів передачі інформації до того, хто її буде сприймати. Результати пілотажного дослідження дали змогу встановити відмінності в інформаційно-психологічній позиції студентів, що зумовлює логіку подальшого комплексного дослідження особистості до інформації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дружинин, В.Н. Экспериментальная психология / В.Н.Дружинин. – СПб.: Питер, 2004. – 320 с.
2. Засекіна Л.В. Структурно-функціональна організація інтелекту: Монографія. – Острог: Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія», 2005. – 370 с.
3. Мясищев, В. Н. Психология отношений / Под редакцией А. А.Бодалева. – М.: Издательство «Институт практической психологии», Воронеж: НПО «МОД ЭК», 1995. – 356 с.
4. Фетискин Н.П. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп / Фетискин Н.П., Козлов В.В., Мануйлов Г.М. – М.: Психотерапия, 2009. – 544 с.
5. Холодная, М.А. Когнитивные стили о природе индивидуального ума [Текст] / М.А.Холодная. – СПб. : Питер, 2004. – 384 с.
6. Gardner, H. An interview with Howard Gardner // Fogarty, R. & Bellanca, J. (Eds.). Multiple intelligence: A collection. – Hawker Brownlow Education, Cheltenham: Australia, 1995. – Р. 3 – 25.